

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

D. Dionysii Carthusiani, luculenta iuxta ac compendiaria in Acta apostolorum exegesis siue commentaria

Dionysius <Cartusianus>

Coloniæ, 1532

VD16 D 1926

Genesis habet cap. L. Et agitur in eo de mundi & o[mn]im creaturaru[m]
exordio. De diluuio & Acra Noe, atque linguaru[m] confusione, De
electione populi dei, & de descensu eiusdem in Aegyptum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38702

tus Apochryphi sunt scđm Hieronymum) Tobia, Iudith, Hester Iob & Machabæorum lib. duo. Quibus in nouo Testamē. rñdet liber Actuum apostolorum, in q̄ res per Chri apostolos gestæ & decursus nascentis ecclesiæ describuntur. Sapientiales vocant̄ in quibus ꝑa prudentia & sapiētia docetur. Et sunt quinꝑ numero, Pro uerbia, Ecclesiastes, Cantica, Sapientia & Ecclesiasticus Quibus in nouo Testamento rñdent Pauli apostoli Epistolæ. 14. ad Romanos. 1. Corinthios duæ, Galatas. 1. Ephesios. 1. Philippenses. 1. Colossenses. 1. Thessalonicē ses. 1. Timotheum duæ, Titum, 1. Philemōem. 1. Hebræos. 1. Iacobi apostoli Epistola. 1. Petri apostoli duæ, Iohannis tres & Iudæ vna: quæ septem posteriores canonicæ appellantur. Prophetales nuncupant̄ in quibus ventura p̄dicuntur, & sunt numero. 18. puta Psalterium, Esaias, Hieremias, Baruch, Ezechiel, Daniel Osee Iohel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naum, Abachuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias. Quibus in nouo Testamento Apocalypsis Iohannis apostoli rñdet in q̄ libro p̄dicuntur multa de Christo & ecclesia, de reproborum & electorum statu futuro.

¶ Genesis habet cap. L. Et agitur in eo de mundi & oim creaturarū exordio. De diluuiō & Arca Noe, atque linguarū confusione, De electione populi dei, & de descensu eiusdem in Aegyptum.

Caput. I.

IN principio creauit de⁹ cælū & terrā, &c. Prima die facta est lux. (i. substātia de q̄ q̄rta die factus ē sol)
 Secunda die factum est firmamentum, q̄d diuidit inter aquas quæ supra cælos sunt, & inferiores. (Firmamentum est cælum stellatum)

Tertia die congregatæ sunt aquæ inferiores i locum vnum, ptulit q̄ terra herbā virētē & lignum pomiferū

D DIONY. A R I C K. C A R T.

(Nam tora terra aquis erat operata)

Quarta die facta sunt sol & luna ac stellæ, vt essent in signa & tempora & dies & annos . Et præessent diei ac nocti.

Quinta die produxerunt aquæ reptile animæ viuētis & volātile sup̄ terram, id est, pisces & aues, Creauitq; deus cete grandia, & benedixit eis dicēs. Crescite &c. (Benedictio dei, est collatio munerum dei, & multiplicatio eorundem, secundum Gregorium)

Sexta die factæ sunt de terra bestia, ipse quoq; homo de limo terræ ad imaginem dei est formatus. ¶ Ca. II
¶ Septima die compleuit deus opus suum quod fecerat & requieuit in eo, & sanctificauit illū, quia in ipso cessauerat ab omni opere quod creauit (id est, a nouis rerum speciebus creandis)

Fluui⁹ egrediebatur de paradyso, qui inde diuiditur in quatuor capita. Nomen vni Phison (& nunc dicitur Ganges) & currit per terrā Euilath (id est, Indiā) vbi nascit optimum aurum, ibiq; inuenitur bdellium, & lapis Onychinus. Nomen secundi fluuii Gyon, (& nunc dicitur Nilus) & currit per omnem Aethiopiā. Nomen tertij Tigris vadentis p̄ Assyrios. Fluuius quart⁹

Euphrates, (q; ex Armenia iuxta Mesopotamiam decurrēs, eam a Syria disternat.

Tulit deus hominē (id est, Adam) & posuit eum in paradyso voluptatis (Adam fact⁹ est extra paradysum videlicet, in agro Damasceno. Eua autem in paradyso facta est.)

Adduxit deus ad Adam vniuersa animātia terræ, vt videret quid vocaret ea; Appellauitq; A dam nominibus suis cuncta animantia, & vniuersa volatilia cæli, et bestias terræ: ¶ Ca. III

¶ Dixit dominus ad serpentem: Inimicitias ponam inter te & mulierē, Ipsa cōteret caput tuum, & tu insidias beris calcaneo eius: (Hoc in Maria virgine impletum ē, q; sua humilitate dæmonem supplantauit, dum Christum effudit.)

Dixit dñs ad mulierē. Multi plicabo gr̄nas tuas et cō

EPITOME EX GEN. CXXV.

cept⁹ tuos: In dolore paries. et sub viri potestate eris, et ipse dñabit tui.

Adē dixit deus. Quia audisti vocē vxoris tuę, maledicta terra in ope tuo, &c. In sudore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terrā tuā, quia puluis es, & in puluere reuerteris. Fecit dñs deus Adē & Eux vxori eius tunicas pelliceas:

Emit dñs de⁹ Adā de paradyso voluptatis, vt oparet terrā de q̄ sumptus ē; Eiecitq; eū, & collocavit añ paradysum voluptatis Cherubin & flāmeū gladiū atq; versatilē, ad custodiendā viā ligni vitę ¶Ca. iij

¶Respexit dñs ad Abel & ad munera eius: (Primogenit⁹ Adē Cayn; Deinde Abel, Postea Seth. Cuius filij, dicti sunt filij dei, quia in eis pmanit diuinus cultus:)

Nōne si bene egeris, recipies? Si autē male, statim peccatū tuū in foribus aderit; Sed sub te erit appetitus eius & tu dñaberis illius: (Ratio em̄ dñari debet appetitū cōcupiscibili & irascibili, atq; vniuersis inferioribus viribus animæ)

Lameth (de genere Cayn) accepit vxores duas. Quarū Adā genuit Iabel, qui fuit pater habitantium in tentorijs atq; pastorum; Fratrem quoque eius Tubal, qui fuit pater canentium in cythara & organo. Seth genuit Enos. Iste cœpit inuocare nomen domini ¶Ca. V

¶Vixit Adā nongentis triginta añis, & mortuus est: Facti sunt autem omnes dies Seth nongentorū & duodecim annorū, & mortuus est.

Porro Enoch genuit Matusalē. Et ambulauit Enoch cum deo & nō apparuit, quia transtulit illum dominus (scilicet in paradysum terrestrem)

Facti sunt autē omnes dies Matusalē nongēti septuaginta nouē añi, & mortu⁹ ē. (Iste Matusalē oib⁹ senior extitit) Matusalē genuit Lamech, et Lamech genuit Noe dicens Iste cōsolabit nos ab operibus et laboribus manū nostrarū in terra cui maledixit dñs ¶Ca. VI.

¶Noe cū quigētorum esset añorū genuit Sem, Cham, et Iaphet. Cūq; cœpissēt homines multiplicari sup terrā & vidissent filij dei, filias hominum, &c.

D. DIONY. A RICK. CART.

Non pmanebit spūs meus in hoīe inæternum qa caro est. Eruntq; dies vitæ illius centum viginti annorum. Gygantes q; erant sup terram illis diebus. Postquam enim ingressi sunt filij, &c.

Noe vir iustus atq; pfectus in gñationibus suis genuit tres filios Sem, Cham, & Iaphet, &c. ¶ Cap. vii.

¶ Erat aut Noe sexcentorū annorum qñ inundauit diluuium; Apertiq; sunt omnes fontes abyssi magnæ, & caractæ cæli apertæ sunt, & facta est pluuia super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Et multiplicatæ sunt aquæ, & eleuauerūt arcā in sublimi.

Quindecim cubitis altior fuit aqua montibus excelsis obtinueruntq; aqua diluuij terram quadraginta diebus, Et regeuit arca sup montes Armeniæ ¶ Cap. viii

¶ Dixit dñs: Nequaq; vltra maledicā terræ, ppter hoīes Sensus em̄ & cogitatio cordis humani, pñi sunt in malū ab adolescentia sua. ¶ Cap. ix.

¶ Quicumq; effuderit sanguinē humanum, effundet sanguis illius. Ad imaginem quippe dei factus est homo.

Impleti sunt omnes dies Noe nongentorū quinquaginta annorū, & mortu⁹ est. ¶ Cap. xi

¶ Sem cū centū esset annorū genuit Arphaxat biennio post diluuiū. Vixitq; post hæc quingentis annis, & genuit filios & filias (Dicunt Iudæi hunc Sem fuisse Melchisedek, q; vsq; tpa Isaac vixit.) ¶ Cap. xii.

¶ Dixit dñs ad Abram. Egredere de terra tua & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terrā q; monstrauero tibi, faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, &c. atque in te bñdicentur omnes cognationes terræ (.i. in Christo ex te orituro.)

Ne q̄so sit iurgium inter me & te: Fratres em̄ sumus; (Verba sunt Abrahæ ad Loth.) ¶ Cap. xiii.

¶ Melchisedek rex Salē, pferens, &c. ¶ Cap. xiiii.

¶ Ego protector tuus sum, & merces tuā magna nimis Credidit Abrahā deo, & reputatū est ei ad iusticiam.

¶ Nondū cōpletæ sunt iniquitates Amorræorum, &c. ¶ Cap. xv

¶ Ego dominus deus omnipotens, Ambula coram me

& esto pfectus, ponamq; fœdus meum inter me & te, & inter semen tuum post te. ¶Cap. xviii

¶Nunquid deo quicq; est difficile?

Nunquid perdes iustum cum impio? Non est hoc tuū qui iudicas omnem carnem;

Quia semel cœpi, loquar ad dominum meum, cū sim pulvis & cinis. ¶Cap. xix.

¶Noli respicere post tergum, sed in monte saluū te fac:

Igitur dominus pluit sup Sodomā & Gomorram sulphur & ignem a dño. (Hic innuitur pluralitas psonarum in deo. Quis em̄ est dominus pluens sulphur. &c. a domino, nisi filius aut spūs sanctus?) ¶Cap. xxi.

¶Ence ancillam hanc & filium eius, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. ¶Cap. xxii.

¶Nunc cognoui (.i. cognoscere feci) qd timeas dñm & nō pecceris filio tuo vnigenito, ppter me. ¶Cap. xxiii.

¶Domine deus Abraham, occurre obsecro hodie mihi, & fac misericordiam

Ingredere benedicte dñi, cur foris stas? ¶Cap. xxv.

¶Egressus fuerat Isaac ad meditandum in agro inclinata iam die:

Fuerūt autem dies vitæ Abraham, centum septuaginta: quinque añi, & mortu⁹ est in senectute bona plenus die: Et sepelierūt eū Isaac & Ismael filij ei⁹ ¶Cap. xxvi.

¶Factus est Esau vir gnarus venādi & hō agricola Iacob aut vir simplex, habitabat ī tabernac. ¶Cap. xxviii

¶Vidit Iacob in somnis scalam stantem super terram, & cacumen eius tangens cælum. Angelos quoque dei ascendentes & descendentes per eam, & dominum in-nixum scalæ & dicentem sibi. Ego sum dominus deus. &c. Dilataberis ad orientem & occidentem, septemtri- onem & meridiem, & ero custos tuus quocumque per- r exeris.

Cumque euigilasset Iacob de somno ait. Vere domi- nus est in loco isto & ego ne sciebam. Pauensque, quā terribilis est (inquit) locus iste.

Nō ē hic aliud, nisi domus dei & porta cœli; ¶Cap. xxix
¶Seruitit Iacob pro Rachel septē annis, videbant illi

D. DIONY. A R I C K. C A R T.
pauci dies, præ amoris magnitudine ¶Ca. xxxij
¶ Jacob abiit itinere quo ceperat: Fueruntq; ei obuia
angeli dei; Quos cum vidisset ait. Castra dei sunt hæc.

¶Cap. xxxv

¶ Erant autem filij Iacob duodecim: Filij Lyg, primoge
nitus, Ruben, & Simeon, & Leui, & Iudas, & Isachar,
& Zabulon. Filij Rachel, Ioseph, & Benjamin; Filij Ba
le ancillæ Rachelis, Dan & Neptalim; Filij Zelphæ an
cillæ Lyæ, Gad & Aser

¶Ca. xxxvi.

¶ Completi sunt dies Isaac centum octuaginta annorū,
& consumptus ætate mortuus est, & appositus ad po
pulum suum senex & plenus dieb; & sepelierunt eum
Esau & Iacob filij eius

¶Ca. xxxvij

¶ Vendiderunt Ioseph fratres eius Ismaelitis triginta
argenteis. (Ioseph figura est Christi, & venditio eius,
Christi venditionem significat)

¶Ca. xl

¶ Nunquid non dei est interpretatio?

¶Cap. xli.

¶ Vocauit Pharaon nomen Ioseph, saluatorem mundi.
Obliuisci me fecit deus oim laborū meorum, & dom
patris mei Crescere me fecit de^o i terra paupratis meæ

¶Cap. xliij

¶ Merito hæc patimur quia peccauimus in fratrem no
strum.

¶Ca. xliij

¶ Dixit Ioseph fratribus suis. Non videbitis faciem me
am, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis ad me.
(Nota Ioseph est figura Christi. Christus ergo ait præ
latis, quod nisi minimum eis subiectum adducant, non
sint faciem eius visuri.)

¶Ca. xlv

¶ Dimisit Ioseph fratres suos dicens eis: Ne irascimini
in via.

¶Ca. xlvi

¶ Dixit dominus ad Iacob. Ego sum fortissimus deus
patris tui, Noli timere.

¶Ca. xlvij

¶ Respondit Iacob Pharaoni. Dies peregrinationis vite
meæ, centum triginta annorum sunt parui & mali, &
non peruenerunt vsque ad dies patrum meorum quibus
pegrinati sunt sup terrā. Et bñdicto rege, egressus est.

Dixerūt Aegyptij ad Ioseph. Salus nostra i manu tua

EPITO. EX GEN, F. CXXVII.

est, Respiciat nos tantum dominus noster, & leti serui
emus regi.

Vixit iacob in terra Aegypti .17. annis : Factique sunt
omnes dies vitæ eius centum quadraginta septem an-
norum .

¶ Ca. xlix

¶ In concilium eorum non veniat anima mea, & in coe-
tu eorum non fit gloria mea, quia in furore suo occide-
runt virum.

Maledictus furor eorum quia pertinax, & indignatio
eorum quia dura.

Iuda te laudabunt fratres tui . Manus tuæ in cervicib⁹
inimicorum tuorum. Adorabunt te filij patris tui. Ca-
tulus leonis Iuda .

Ad prædam filii mi ascēdisti, requiescens accubivisti
leo, & quasi leona. Quis suscitabit eum? Non auferetur
sceptrum de Iuda & dux de fœmone eius, donec veniat
qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Li-
gans ad vineam pullum suum, & ad vitem o filii mi affi-
nam suam, lauabit vino stolam suam, & in sanguine
væ pallium suum . Pulchriores sunt oculi eius vino,
& dentes lacte candidiores: (Nota benedictionem Iu-
dæ, quæ in Christo maxime adimpleta agnoscitur)

Vidit requiem quod est bona, & terram quod optima
& supposuit humerum suum ad portandum.

Fiat Dā coluber in terra, cerastes in semita, mordēs vn-
gulas equi. (Hæc prophetia de Antichristo dicitur, quia
ipse de tribu Dan creditur nasciturus.)

Salutare tuum expectabo domine .

Deus patris tui erit adiutor tuus, & omnipotens bene-
dicit tibi.

Finitis iacob sermonibus quibus instruebat filios su-
os, collegit pedes suos super lectulum, & mortuus est.

Quod cernēs ioseph irruit super faciem patris sui, flēs
& osculans eum.

¶ Ca. L.

Obsecro vt obliuiscaris sceleris fratru tuorū, & pecca-
ti atq; maliciæ quam exercuerūt in te.

Num dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis
de me malum & deus vertit illud in bonum .

D. DIONY. A R I C K. C A R T.

Cū adiurasset Ioseph ffr̄es suos atq; dixisset, post mortē meā deus visitabit vos, asportate ossa mea vobiscū, mortuus est, expletis centū & decē vitæ suæ annis, & cōditus aromatibus, repositus est in loculo in Aegypto.

¶ Exodus habet cap. XL. Et agitur i eo de multiplicatione, & afflictione & egressu filiorū Israel ex Aegypto De decem plagis Pharaonis, De decem præceptis ac iudicijs & instructione populi dei, De arca fœderis domini, tabernaculo & altari ac vestibus Aaron.

Caput. I.

Vanto Aegyptij plus opprimebant filios Israel, tantomagis multiplicabantur & crescebant. ¶ Cap. iij.

¶ Cumq; minasset Moyses gregem ad interiora deserti, venit ad mōtē dei Oreb, apparuitq; ei dñs in flamma ignis.

Vidit Moyses qd rubus arderet & non cōbureretur, & dixit. Vadam & videbo visionem hanc magnā.

Abscondit Moyses faciem suam, non em̄ audebat asp̄icere contra deū: Dixit Moyses ad dñm. Qd̄ est nomen tuum? Dixit dñs, Ego sum q̄ sum. Sic dices filiis Israel. Qui est, misit me ad vos. Dixitq; itē ad Moysen. Hæc dices filiis Israel. Dñs deus p̄m̄ v̄forū, deus Abrahā, deus Isaac, & deus Iacob, misit me ad vos. Hoc nomen mihi est in æternum, & hoc est memoriale meum in generationem & generationem. ¶ Cap. iij.

¶ Hæc dicit dominus. Filius (per adoptionem) meus p̄m̄ogenitus Israel.

Quis fecit os hominis, aut qs fabricatus est surdum & mutum, cæcum & videntem? Nonne ego?

¶ Cap. v.